

Назарій Лоштин,

завідувач відділу культурно-просвітницької роботи Наукової бібліотеки,
Львівський національний університет імені Івана Франка

КНИГИ З ІСТОРІЇ ТА ПРАВА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ У БІБЛІОТЕЦІ ЄЗУЇТСЬКОГО КОЛЕГІУМУ В САМБОРІ

В освітній тематиці Товариства Ісуса важливу роль відігравали історичні та правові знання. Однак історія виконувала лише допоміжну функцію щодо риторики, служила джерелом ерудиції. Головний освітній документ єзуїтів – *Ratio Studiorum* – наголошує на читанні античних авторів. Історичні та класичні правничі дисципліни (за винятком канонічного права) здобули собі місце у системі навчальних предметів у XVIII ст. Історію, як окрему науку, у єзуїтських школах Речі Посполитої почали викладати лише з 1739 р. Щодо права, то лише у XVIII ст. звичними стали виклади «натурального», цивільного права тощо. У статті здійснено аналіз тематичної групи *ActaPoloniae* із бібліотеки колегіуму єзуїтів у м. Самбір. До групи входили книги з історії та права Польсько-литовської держави. Проведено ідентифікацію видань. Встановлено авторство творів. Усі праці класифіковано у декілька підгруп. Аналіз здійснено на основі рукописного інвентаря бібліотеки з 1774 р.

Ключові слова: історія, право, єзуїти, бібліотека, Самбір, Річ Посполита.

Товариство Ісуса свою освітню систему опирало на так звану концепцію гуманістичної освіти, яка містила три навчальні елементи: пізнання засад латинської та грецької граматики, а також теорії поезії та вимови; осягнення досконалого стилю у мові та письмі шляхом лектури класичних авторів, письмові та усні вправи, а також власну оригінальну творчість; прищеплення учнями загальних знань (*eruditio*) [1, с. 244]. Гуманістична концепція не передбачала викладання історії як окремого предмету, вона мала служити частиною *eruditio*. Проте канон риторики і специфіка античних та нових (французької й німецької) мов, а також інших дисциплін у системі єзуїтської освіти передбачали, що учні володітимуть великим обсягом дат, фактів і тлумачень, які б

дозволили сформувати цілісне уявлення про тяглість і провіденційність історичного процесу [2, с. 174]. Історія сприймалась як важливий засіб прищеплення вихованцям християнської моралі [2, с. 178].

До утвердження *Ratio Studiorum* члени ордену робили окремі спроби викладати історію як окремий предмет. Під час обговорення «Укладу студій» представники окремих орденських провінцій виступали за необхідність викладання історії, проте ці побажання не були враховані [2, с. 180]. Прийняття головного освітнього документа у 1599 р. поставило на цьому крапку. За історією була закріплена допоміжна функція відносно риторики. Вихованці єзуїтських шкіл отримували історичні знання протягом усього процесу навчання у п'ятикласній школі. Відповідно до норм *Ratio Studiorum* певною мірою викладання історії обмежувалось вивченням лише античних авторів, однак до освітнього канону залучались знання, що закладали уявлення про національні традиції, фольклор, міфологію, етнографічні особливості народів, історію держави і права, а також учні отримували знання з хронології, генеалогії, геральдики й епіграфіки [2, с. 182].

Однак навіть після остаточного утвердження концепції освіти Товариства Ісуса єзуїти з теренів Речі Посполитої намагались домогтися викладання історії як окремого предмету. У 1609 р. члени ордену у Литовській провінції висунули постулат усамостійнення історії як навчального предмету [3, с. 283]. Пов'язано це було з тим, що шляхта Речі Посполитої, посилаючи своїх дітей на навчання до єзуїтських шкіл, хотіла щоб вони отримували знання з тих галузей, що згодом знадобились би у сеймовій діяльності та громадських справах. Історія визначалась як одна з пріоритетних дисциплін у батьківських настановах, що шляхта писала для своїх дітей [2, с. 179]. На жаль, пропозиція литовських єзуїтів була відкинута генералом ордену Клаудіо Аквавівіою.

Характерною рисою викладання історії у польських єзуїтських освітніх осередках є те, що саме історію Речі Посполитої члени Товариства Ісуса висунули на чільне місце [3, с. 296]. Як зазначалось вище, сучасна історія фактично не вивчалась у єзуїтських школах відповідно до норм «*Ratio Studiorum*». Однак історія польсько-литовської держави користувалась популярністю у річпосполитських єзуїтів.

Певні рекомендації щодо читання історичної літератури, зокрема з історії Польщі, можна знайти у відомому «освітньому» видання

езуїтів – книзі «*Bibliotheca Selecta*» А. Поссевіно (1534–1611). Фактично це список літератури, що рекомендована до використання під час навчання у єзуїтських школах. Перше видання книги вийшло друком у 1593 р. у Римі. Усю історію автор ділить на декілька частин: «*Historia Divina*», або ж Священна історія Старого і Нового Завітів; «*Historia Ecclesiastica*», або ж історія релігій, Церкви, розколів та ересей; «*Historia naturalis*», тобто природнича історія; «*Historia humana*», тобто історія держави й права [2, с. 184]. Відповідно до цього поділу Поссевіно й подає рекомендовану літературу. З історії Польщі А. Поссевіно дає окремі рекомендації, зокрема радить твори М. Кромера, Р. Гайденштайн та Ф. Каллімаха [4, с. 252]. У наступних виданнях додано твори Мацея з Мехова, Анджея Патриція Недецького, Еразма Стеллі, Марка Антоніо Боніфіно та Енеа Сільвіо Пікколоміні [3, с. 281–282].

У риторичних скриптах і компендіумах часто трапляється посилання на польських істориків, зокрема М. Кромера, Я. Длугоша, С. Любенського, Я. Бельського [3, с. 285]. Для риторичного мистецтва того часу характерним є насичення промов патріотичними розповідями з історії Польщі. Це ж можна стверджувати й стосовно проповідництва. Насиченість проповідей історичними мотивами була характерною рисою єзуїта С. Беліцького [5, с. 43]. Популярною історична тематика була й у єзуїтському театрі. Джерелами історичних мотивів у театральному мистецтві служили твори Я. Длугоша, В. Кояловича, Ш. Окольського, Б. Папроцького, П. Скарги, М. Стрийковського та ін. [3, с. 284].

Як окрему науку історію у єзуїтських школах Речі Посполитої почали викладати лише з 1739 р. [3, с. 290], а у 1757 р. уже всі єзуїтські школи Речі Посполитої мали історичні виклади [3, с. 293].

Стосовно права, то фактично до XVIII ст. воно не викладалось як окремий предмет, за винятком канонічного права, яке викладалось ще до того. Проте відомо, що правничі дисципліни вивчались у єзуїтських школах Речі Посполитої.

Так, у 1677 р. у Віленській академії було відкрито кафедру політики. Викладали там не лише матеріали з «Політики» Арістотеля, а й інформацію, що стосувалась Речі Посполитої – устрій держави, вибори та права короля тощо [1, с. 248]. Право викладали у львівському шляхетському конвікті [6, с. 286–287], а єзуїтська академія у Полоцьку могла надавати науковий ступінь двох прав (канонічного та цивільного) [7, с. 537–538].

***

Єзуїти прибули до Самбора наприкінці XVII ст. та у 1698 р. заснували тут місійний осередок, перетворений у 1703 р. на резиденцію, а з 1764 р. – на колегіум. У 1702 р. у Самборі відкрито школу з класом граматики, з 1704 р. – поезики, а з 1711 р. – риторики. Крім того, у 1706 р. почали виклади моральну теологію для кліриків. У 1729 р. відкрито музичну бурсу при резиденції [7, с. 597].

При єзуїтському осередку існувала багата бібліотека, що забезпечувала функціонування колегіуму. Книги єзуїтській бібліотеці передавали великий коронний маршалок Ю. Мнішек у 1707 р., С. Хоментковський у 1728 р., та дрогобицький пробощ о. Казімеж Свірський у 1738 р. [7, с. 597].

Інвентар єзуїтського осередку у м. Самборі укладений С. Хмельовським 16 серпня 1774 р. [8, арк. 1], уже після ліквідації ордену у 1773 р. Документ укладений на 45 аркушах. Форма опису книг: порядковий номер, назва розділу (назва книги), рік видання, том, формат; а перелік книг у межах категорії подається відповідно до формату книг: 2°, 4°, 8°, 12°, 18°.

Розподіл книг за тематикою виглядає так:

Тематична категорія	Кількість книг
Коментарі Святого Письма	30
Проповідники	154
Теологи	147
Політична історія	148
Канонічне право	58
Аскети	238
Історія Польщі	95
Ритори	96
Поети	111
Церковна історія	68
Математики	28

Змішані книги	23
Італійці	179
Французи	119
Медики	46
Філософи	49
Історія Товариства Ісуса	46
Цивільне право	25
Граматика	38
Катехити	3
Книги різними мовами	20
Загалом	1556

Загалом С. Хмельовський підсумовує, що у самбірській бібліотеці єзуїтів було 1735 книг [8, арк. 37 зв.]. Очевидно, що різна кількість книг при підрахунках пов'язана із тим, що окремі книги мали декілька томів.

Після списку книг бібліотеки подано список дублетів у таких тематичних категоріях:

Тематична категорія	Кількість книг
Проповідники	24
Політична історія	21
Аскети	76
Історія Польщі	23
Ритори	14
Поети	33
Церковна історія	5
Філософи	5

Історія Товариства Ісуса	14
Граматика	4
Загалом	219

Також після списку дублетів здійснено записи таких категорій без вказівки на назви книг:

Тематична категорія	Кількість книг
Рукописи «без жодної користі»	96
Рукописи декламацій	3
Панегірики	8
«Церковні справи»	40
Загалом	147

Загалом укладач списку дублетів нараховує 403 книги [8, арк. 45]. Знову ж таки, варто врахувати багатотомність окремих книг для розуміння різниці між підрахунками.

Можна підсумувати, що бібліотека єзуїтського осередку у Самборі невеликою, оскільки традиційно бібліотека єзуїтської резиденції нараховувала 2–5 тис. книг [7, с. 43]. Видання з історії Речі Посполитої у бібліотеці єзуїтів у Самборі, відповідно до рукописного інвентаря, внесені до групи «Acta Poloniae» [8, арк. 18–19 зв.]. Умовно книги можна розділити на дві категорії: історія та право. До першої групи відносяться книги з історії Речі Посполитої, окремих королів та шляхетських родів. До другої – видання актових документів Речі Посполитої та наукові праці з галузі юриспруденції. Загальна чисельність книг у категорії, що розглядається, – 95. З них 5 видань не вдалось ідентифікувати, 56 видань історичних видань та 34 правничих. Щодо часу видання, то переважають друки XVIII ст. – 54 книги, XVII ст. – 33 друки та 3 книги XVI ст.

Історія. Усі книги, що віднесені до категорії «історія», також можна умовно розділити на декілька менших груп, зокрема: загальна історія

Речі Посполитої; життєписи королів, шляхтичів і шляхетських родів; описи військових кампаній; церковна історія Речі Посполитої та довідкова література.

У бібліотеці самбірських єзуїтів найкраще репрезентована історія Польщі та Великого Князівства Литовського, а згодом Речі Посполитої. З найдавніших істориків до інвентаря внесена книга краківського єпископа В. Кадлубка (1160–1223) «*Historia Polonica*», що подає історію Польщі до 1202 р., та двотомне видання «*Historiae polonicae*» Я. Длугоша (1415–1480) (згодом записаний ще один том) з викладом історії до 1480 р.

Історики XVI–XVII ст. репрезентовані у єзуїтській книгозбірні творами М. Кромера (1512–1589) «*De origine et rebus gestis Polonorum*» (два примірники, саме Кромера Поссевіно рекомендує як основу для вивчення історії Речі Посполитої [9, с. 39–40]), Р. Гайденштайна (1553–1620) «*Rerum polonicarum ab excessu Sigismundi Augusti*», В. Коховського (1633–1700) «*Annalium Poloniae*», кальвініста С. Нейгебаура (1611–1654) «*Historia rerum polonicarum*», єзуїта А. Нарамовського (1686–1736) «*Facies rerum sarmaticarum*» та «*Aurorae Solis Sarmatici*», королівського історіографа та лікаря Й. Пасторія (1611–1681) «*Historiae Polonae*», Анджея Максиміліана Фредро (1620–1679) «*Gestorum Populi Poloni sub Henrico Valesio*» та К. Завадського (1647–1691) «*Historia Arcana, Seu Annalium Polonicorum*». Також у бібліотеці зберігався примірник праці В. Кояловича (1609–1677) «*Historiae Lithuanae*», що охоплює історію Литви від найдавніших часів до смерті короля і великого князя Сигизмунда Августа у 1572 р. Книга написана для учнів єзуїтських шкіл як підручник правильного стилю, а також для того, щоб ознайомити молодь з історією батьківщини [3, с. 287]. Фактично праця В. Кояловича була одним із ключових підручників для вивчення історії польсько-литовської держави у єзуїтських школах Речі Посполитої.

З найсучасніших на момент укладення інвентаря бібліотеки авторів згадується відома історична праця (фактичного підручник з історії та географії) єзуїта Я. Бельського (1714–1768) «*Widok Krolestwa Polskiego*». Окремі епізоди з історії Речі Посполитої висвітлено у збірках творів А. Хризостома Залуського (1648–1711) «*Epistolarum Historico-Familiarium*» (4 томи), до якої входили окремі родинні документи, а також

сеймові діарії за 1668–1710 рр. [10, с. 223], та полоцького єпископа С. Любенського (1574–1640) «Opera posthuma, historica, historo-politica».

Декілька видань присвячені діяльності окремих правителів польсько-литовської держави та їхнім родам. Життєпис Владислава IV Вази висвітлений у творах С. Кобежицького (1600–1655) «Historia Vladislai Poloniae et Sueciae principis» та королівського історіографа Е. Вассенберга (1610–1667) «Gestorum Wladislai IV». Цей ж автор присвятив один твір життю Яна II Казимира – «Johannis Casimiri carcer Gallicus». Постаць короля Владислава IV користувалась великою популярністю серед єзуїтів Речі Посполитої, він був одним із зразкових правителів. Його порівнюють з Александром Великим, величають «сармацьким Александром, польським Марсом» (Alexander Sarmaticus, Mars Polonus) [11, с. 480–481].

Ян III Собеський у риторичній та історичній лектурі єзуїтів Речі Посполитої є втіленням ідеального правителя, політичного та релігійного. Його постаць тісно пов'язана із концепцією «antemurale chistianitatis» та ототожненням правителя Речі Посполитої та звиятця Віденської битви 1683 р. з захисником віри та європейської цивілізації [11, с. 484–485]. Історія короля Яна III та роду Собеських висвітлена у декількох книгах: «Clupeus serenissimi Joannis III regis Polonorum» Войцеха Станіслава Хроцінського (1665–1722) та «Janina zwycięskich tryumfów» (два примірники) Якуба Казимира Рубінковського (1668–1749).

Перу Рубінковського також належить твір у пам'ять про короля Августа II «Promienie snyt krylewskich». Сюди ж можна віднести твір «Rozmowa ziemianina z sąsiadem o teraznieyszych okolicznościach» авторства краківського єпископа Яна Александра Ліпського (1690–1746) на підтримку С. Понятовського.

Історії шляхетського роду Костків присвячено працю А. Дур'євського (+1708) «Pamiętka Niezeszła Ivz Zeszłego Domu, Iasnie Wielmożnych Panow na Rostkowie i Sztembergu Kostkow». Життєпис відомого військового діяча Речі Посполитої, близького соратника Яна II Казимира Вінцента Корвін-Гонсевського подано у книзі С. Венславського (+1690) «Victor et victus V. C. Gąsiewski». Також до інвентаря внесений твір «Solida sed modesta» на захист ліфляндського дворянина Йогана Рейнгольда фон Паткуля, що був страчений шведами за зраду Карла XII.

Описи військових кампаній висвітлені у декількох творах. Тематика війни і миру часто трапляється у лектурі шкіл Товариства Ісуса у польсько-литовській державі. Через подання описів військових кампаній вихованцям шкіл прищеплювались зразки для наслідування [11, с. 479]. До інвентаря єзуїтської бібліотеки у Самборі внесені книги Я. Собеського (1588–1646) «*Commentariorvm Chotinensis Belli*» про Хотинську війну 1620–1621 рр., Станіслава Антонія Щуки (1654–1710) «*Eclipsis Poloniae orbi pvblico demonstrata*» про війну з шведським королем Карлом XII. Перебіг Хмельниччини описаний у праці «*Bellum scythico cosasicum*» уже згаданого Й. Пасторія. Перемозі польських військ над московським полководцем В. Шереметьєвим у 1660 р. присвячений прозовий твір Я. Желеневича «*Memorabilis victoria de Szeremetho Exercitus Moschorum Ducem*» (це переробка поеми С. Лещинського, що вийшла друком у 1661 р.).

Декілька книг стосується церковної історії. Ідеться про життєпис св. Казимира Ягелончика «*Mars gloriosus*» авторства львівського архієпископа Я. Скарбека (1661–1733) та життя польських святих «*Forteca monarchów i całego Królestwa Polskiego duchowna*» Пьотра Яцека Пруща (1605–1668). Історія церкви у Києві висвітлена у книзі київського архідіякона Кароля Непомуцена Орловського (+1769) «*Defensa Biskupstwa u Ducezyi Kiiowskiey*». До цієї групи також варто віднести трактат «*Dwa miecze katolickiej w krylestwie orthodoxejskim odsieczu*» єпископа Юзефа Анджея Залуського (1702–1774) спрямований проти релігійних дисидентів. Крім того, певною мірою сюди ж додати книгу отця С. Жуховського (1666–1716) «*Proces kryminalny o niewinne dziecię Jerzego Krasnowskiego*», у якій висвітлено процес над сандомирськими євреями у 1710–1713 рр. що здійснили ритуальне убивство малолітнього Є. Красновського.

Декілька книг можна класифікувати як допоміжну історичну літературу. Ідеться про гербівники польської шляхти «*Korona polska*» єзуїта К. Несецького (1682–1744) (3 томи) та «*Orbis polonus*» домініканця Ш. Окольського (1580–1653). Шляхетські герби були одним із важливих елементів риторичного мистецтва доби бароко, а також сарматської культури польсько-литовської шляхти. Польський єзуїт Т. Рутка вважав шляхетські герби наріжними каменем риторичного мистецтва [2, с. 191], одним із свідків праці шляхтича на благо батьківщини [11, с. 485–486].

Книга «*Institutorum rei militaris*» Ш. Старовольського (1585–1650) (два примірники) присвячена історії військового мистецтва, а відома книга «*Historia naturalis curiosa Regni Poloniae*» єзуїта Г. Жончинського (1664–1737) – так званій природничій історії земель Речі Посполитої. Історія започаткування найвищої нагороди Речі Посполитої – ордену Білого Орла – подана у книзі Яна Фредерика Сапеги (1680–1751) «*Adnotationes historicae de origine, antiquitate ordinis aquilae albae*» (два примірники).

До допоміжної історичної літератури додано дві книги згадуваного А. Фредро (1620–1679) – риторичний посібник «*Vir consilii*» та збірку приповідок, спрямовану до польських політиків «*Monita Politico-Moralia et Icon Ingeniorum*», трактат Л. Опалінського (1612–1662) «*Polonia defensa contra Joann. Barclaium*» проти очорнень Польщі шотландським сатириком Дж. Берклі та видання «*Tacyt polski albo raczey moralia Tacyta nad podchlebstwem*» Ніколя Амело де ла Уссе (1634–1706), польський переклад якого здійснив С. Яблоновський.

Право. Як і історичну, правничу літературу, що зберігалась у бібліотеці колегіуму Товариства Ісуса у Самборі можна розділити на декілька менших: видання правових актів; опрацювання правових актів, здійснені правниками; наукові дослідження з юриспруденції та коментарі на акти.

Першу групу становлять окремі видання сеймових конституцій: Конституція сейму 1550 р., вального сейму 1626 р., вального сейму 1703 р., матеріали коронаційного сейму 1697 р. (коронація Августа II Сильного), сейму на закінчення Терногородської конфедерація 1715–1717 рр. проти Августа II та пацифікаційного сейму 1736 р. після війни по смерті Августа II. Під записом «*Articuli conventionis*» 1737 р. ймовірно йдеться про матеріали поставлення на герцога Курляндії ставленника російської цариці Анни Іванівни Ернеста-Йогана Бірона та визнання цього призначення королем Речі Посполитої Августом III.

Представлені також у книгозбірні перші шість томів видання «*Volumina Legum. Leges, statua, constitutiones et privilegia Regni Poloniae, Magni Ducatus Lithuaniae*», опрацьовані піяром С. Конарським (1700–1773) та видані у 1732–1739 рр. Ці томи охоплюють усі сеймові конституції з 1347 р. по 1736 р. Видання «*Volumina Legum*» є першим збірником станового права Речі Посполитої.

Стосовно інших опрацювань правових видань, то у бібліотеці єзуїтів також були книги Т. Завацького (1550–1637) «*Memoriale Processus*

Judicarii et Statutorum atque Constitutionum Regni Poloniae» та «Speculum senatorum ac officialium Regni Poloniae Aulae Regiae & Iudicum Trib. Regni», Я. Гербурта (1524–1577) «Statuta Regni Poloniae in ordinem alphabetidigesta», Францішека Пулавського (+1738) «Krytka Annotacya Seymuw Warszawskich» (охоплює час від Яна II Казимира до Августа II Сильного), Матиаса Гліщинського «Compendium legum ex Statuto et Constitutionibus Regni Poloniae», збірка правових актів Великого Князівства Литовського «Promtuarium Legum et Constitutionum Regni ac Magni Ducatus Lithuaniae» Августина Колудзького (+1720), а також збірка актів про історичне розмежування кордону між Королівством Польським та ВКЛ [10, с. 223] «Limites Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae» Мацея Догеля (1715–1760) й збірник правових судових норм «Accessoria Statut i Konstytucye» М. Слонського.

Крім видання правових актів, у бібліотеці самбірських єзуїтів зберігалось декілька праць з галузі правознавства. Ідеться про відомий твір С. Оріховського (1513–1566) «Fidelis subditus» (два примірники), що присвячений королю Сигізмунду Августу, «Institutio iuris Regni Poloniae» професора права Замойської академії Т. Дреснера (1560–1616), «Perspectiva politica regno Poloniae elaborata» А. Коричинського (1580–1652), «Examen causarum, Qvas Copiarum Saxonicarum» У. Гермеліна (1658–1709) та «Tractatus historico-politicus de Polonia nunquam tributaria» правника й придворного історіографа Яна III Собеського. Публічному праву Речі Посполитої присвячений трактат «Regni Poloniae Jus Publicum» М. Хвальковського (+1770) (два примірники).

Також до інвентаря записано чотиритомне видання відомого твору С. Конарського «O skutecznym rad sposobie albo o utrzymywaniu ordynaryinych seymuw», у якому автор, прихильник ідей Просвітництва, відстоював ідеї освіченого абсолютизму, а також виступив із критикою принципу «liberum veto» та висловився на підтримку ідеї прийняття рішення більшістю голосів.

***

У бібліотеці єзуїтського колеґіуму Самборі викремлена окрема збірка книг з історії та права Речі Посполитої. У ній представлені праці, що відповідають своєрідному класичному канону авторів

XIV–XVIII ст., що висвітлюють історію польсько-литовської держави. Крім того, до збірки входили окремі видання правових актів Речі Посполитої, а також наукові опрацювання цивільного та кримінального права, що діяло у державі. Подальше вивчення давніх монастирських бібліотек, зокрема єзуїтських, дасть змогу краще пізнати інтелектуальну культуру, систему освіти та виховання католицького чернецтва на українських землях.

Література

1. *Piechnik L.* Działalność jezuitów polskich na polu szkolnictwa (1565–1773) // *Jezuici a kultura polska* / Ludwik Piechnik. – Kraków, 1993. – S. 243–259.
2. *Кметь В.* Історичні студії у Львівській єзуїтській академії (1661–1773) // *Київська Академія* / В. Кметь. – Київ : Дух і Літера, 2016. – Вип. 13. – С. 173–203.
3. *Puchowski K.* Nauczanie historii w polskich kolegiach jezuickich (1565–1773). Zarys problematyki / K. Puchowski // *Jezuici a kultura polska*. – Kraków, 1993. – S. 279–298.
4. *Possevini A.* Bibliotheca selecta de ratione studiorum in Historia, In Disciplinis, in salute omnium procuranda / A. Possevini. – Romae: ex Typographia Apostolica Vaticana, 1593.
5. *Bednarski S.* Bielicki Stanisław / S. Bednarski // *Polski Słownik Biograficzny*. – Kraków, 1936. – Том II. – S. 43.
6. *Кметь В.* Єзуїтський шляхетський конвікт / В. Кметь // *Енциклопедія Львова*. – Львів : Літопис, 2008. – Т. 2. – С. 286–287.
7. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995* / [oprac. L. Grzebień]. – Kraków : Wydawnictwo WAM, 1996. – 888 s.
8. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка, Відділ рукописних, стародрукованих та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка. – Рук. 295 III, Chmielewski Stanislaus Inventarium librorum bibliothecae Sambori ensis conscriptum 1774. – 45 арк.
9. *Puchowski K.* Edukacja historyczna w jezuickich kolegiach Rzeczypospolitej: 1565–1773 / Kazimierz Puchowski. – Gdansk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 1999. – 325 s.
10. *Зашикільняк Л.* Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших

днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. – 752 с.

11. Puchowski K. «In bello Mars, in pace Apollo». Z dziejów edukacji w kolegiach jezuickich Rzeczypospolitej Obojga Narodów / K. Puchowski // *Jezuicka ars historica*. – Kraków, 2001. – S. 479–497.

References

1. Piechnik, L. (1993). Działalność jezuitów polskich na polu szkolnictwa (1565–1773). In *Jezuici a kultura polska* (pp. 243–259). Kraków [in Polish].

2. Kmet, V. (2016). Istorychni studii u Lvivskii yezuitskii akademii (1661–1773) [Historical Studies at Lviv Jesuit Academy (1661–1773)]. In *Kyivska Akademiia*. 13, 173–203 [in Ukrainian].

3. Puchowski, K. (1993). Nauczanie historii w polskich kolegiach jezuickich (1565–1773). Zarys problematyki. In *Jezuici a kultura polska* (pp. 279–298). Kraków [in Polish].

4. Possevini, A. (1593). *Bibliotheca selecta de ratione studiorum in Historia, In Disciplinis, in salute omnium procuranda*. Romae: Typographia Apostolica Vaticana [in Latin].

5. Bednarski, S. (1936). Bielicki Stanisław. In *Polski Słownik Biograficzny*, Tom II, 43. Kraków [in Polish].

6. Kmet, V. (2008). Yezuitskyi shliakhetskyi konvikt. In *Entsyklopediia Lvova* [Encyclopedia of Lviv], Vol. 2, pp. 286–287 [in Ukrainian].

7. Grzebień, L. (Ed.). (1996). *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995*. Kraków: Wydawnictwo WAM [in Polish].

8. Chmielewski Stanislaus *Inventarium librorum bibliothecae Samboriensis conscriptum 1774*. F. P. Maksymenko department of manuscripts, old prints, and rare books (Ruk. 295 III). Scientific Library Of Lviv Ivan Franko National University [in Latin].

9. Puchowski, K. (1999). *Edukacja historyczna w jezuickich kolegiach Rzeczypospolitej: 1565–1773*. Gdansk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego [in Polish].

10. Zashkilniak, L., & Krykun, M. (2002). *Istoriia Polshchi: Vid naidavnishykh chasiv do nashykh dniv*. Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

11. Puchowski, K. (2001). «In bello Mars, in pace Apollo». Z dziejów edukacji w kolegiach jezuickich Rzeczypospolitej Obojga Narodów. In *Jezuicka ars historica* (pp. 479–497). Kraków [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 06.11.2017.

Nazariy Loshtin,

Head of Department,

Naukova Library of the Ivan Franko National University of Lviv

Books on History and Law of Polish-Lithuanian Commonwealth in Library of Jesuit Colledge in Sambir

Historic and law disciplines played an important role in the Jesuits system of education. However, history performed only an auxiliary function in relation to rhetoric and served as a source of «erudition». *Ratio Studiorum*, the main educational document of the Jesuits, emphasizes the importance of reading ancient authors. Such disciplines as history and classical law (with the exception of the canon law) earned a place in the system of education in the XVIII century. Jesuits schools in the Polish-Lithuanian Commonwealth began to teach history as a separate discipline only in 1739. The study of «natural» and civil law also became a routine in the XVIII c.

In this article the thematic group «Acta Polonae» from the Library of the Jesuit Collegium in Sambir is analyzed. This group included books on the history and law of the Polish-Lithuanian Commonwealth. The author also identifies the books and establishes their authorship. All books are classified into several subgroups. The analysis is carried out on the basis of the handwritten library inventory from 1774.

Keywords: history, law studies, Jesuit, library, Sambir, Polish-Lithuanian Commonwealth.